

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра політології і державного управління**

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА»
№ 84

Мирослава Лендьел

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для здобувачів освіти
спеціальності 052 Політологія,
освітньо-професійна програма «Політологія»,
перший (бакалаврський) рівень**

Ужгород – 2024

УДК 323.21(4-191.2)(076)

Л-44

Лендшел М. Місцеве самоврядування: навчально-методичні рекомендації для здобувачів освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 052 Політологія, освітньо-професійна програма «Політологія», перший (бакалаврський) рівень / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 83; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і державного управління]. Ужгород, УжНУ. 2024. 50 с.

Розробник:

Мирослава Лендшел, доктор політичних наук, професор кафедри політології і державного управління УжНУ, професор

Рецензенти:

Надія Кічера, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук УжНУ

Євгеній Гайданка, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук УжНУ

Рекомендовано до друку рішенням кафедри політології і державного управління УжНУ (Протокол № 4 від 5 грудня 2024 року)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук УжНУ (Протокол № 4 від 17 грудня 2024 р.)

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету суспільних наук УжНУ 18 грудня 2024 року, протокол № 4

Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 83

(створена рішенням кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 7 від 26 лютого 2014 року)

© Мирослава Лендшел, 2024

© Навчально-методична серія «Кафедра», 2024

© Кафедра політології і державного управління УжНУ, 2024

© Ужгородський національний університет, 2024

ЗМІСТ

Вступ до навчальної дисципліни.....	4
Опис навчальної дисципліни	5
Мета навчальної дисципліни	6
Очікувані результати навчання	7
Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.....	9
Програма навчальної дисципліни.....	13
Структура навчальної дисципліни	21
Тематика самостійної роботи	22
Завдання для індивідуальної роботи	24
Тематика, плани та літератури для підготовки до практичних занять	26
Перелік питань для модульних контрольних робіт.....	37
Перелік питань для іспиту	42
Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна	45
Рекомендовані джерела.....	46

ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «**Місцеве самоврядування**» представлена в освітньо-професійній програмі «Політологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 Політологія галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Рівень вищої освіти	Перший (освітньо-професійний)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	Українська

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	3-ий	4-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 3,9 аудиторних – 70 самостійної роботи – 80	5-ий	7-ий
	Лекції:	
	42	14
	Практичні (семінарські):	
	28	6
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	80	130

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «**Місцеве самоврядування**» є вивчення теоретичних засад місцевого самоврядування, його інституційних норм та управлінської практики в Україні та регіоні Центральної Європи.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій і методів політичної науки.

Загальні компетентності:

ЗК-01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК-06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

Спеціальні (фахові) компетентності

СК-02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК-05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та 7 інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК-06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК-07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

СК-08. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

СК-09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців.

СК-12. Здатність до виконання політико-проектувальних, організаційних та консультативних функцій з метою забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій різного рівня.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Місцеве самоврядування**» є опанування таких навчальних дисциплін ОПШ «Політологія», перший (бакалаврський) рівень):

ОК 17 «Політичні системи сучасності»

ОК 24 «Система органів державної влади в Україні».

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни «**Місцеве самоврядування**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.	ПРН 01
Мати навички професійної комунікації	ПРН 04
Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності	ПРН 05
Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності	ПРН 06
Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах	ПРН 10
Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	ПРН 12
Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні	ПРН 13
Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.	ПРН 14
Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного	ПРН 15

аналізу.	
Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.	ПРН 16
Проводити експертизи та виконувати консультативні функції для органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій національного і міжнародного рівня.	ПРН 20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Місьцеве самоврядування**»

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти сутність місцевого самоврядування, використовувати у професійній діяльності необхідні етичні норми та дотримуватися чинних нормативних засад	ПРН 01
Володіти достатніми для виконання поставлених завдань у сфері місцевого самоврядування навичками професійної комунікації	ПРН 04
Застосовувати інструменти інформаційних технологій та комунікацій, щодо збору та синтезу даних, комунікації із зацікавленими сторонами місцевого самоврядування	ПРН 05
Знати свої права та обов'язки як громадянина України та вміти їх застосовувати у комунікації з органами місцевого самоврядування або ж як представник місцевого самоврядування	ПРН 06
Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища, які відбуваються у різних громадах України та інших європейських країн	ПРН 10
Володіти навичками аналізу взаємодію політичних акторів та інститутів на місцевому рівні	ПРН 12
Володіти навичками аналізу публічної політики на місцевому рівні	ПРН 13
Вміти застосовувати методи прикладної політології для дослідження місцевих політичних інститутів та процесів	ПРН 14
Застосовувати навички дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.	ПРН 15
Вміти презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам	ПРН 16

Володіти знаннями проведення експертизи та навичками консультування для органів державної влади та органів місцевого самоврядування.	ПРН 20
--	--------

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

1. іспит;
2. модульна контрольна робота;
3. усні відповіді під час практичних (семінарських) занять;
4. презентація, аналітична довідка, проходження онлайн-курсу.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальна робота у форматі презентації, аналітичної довідки, проходження онлайн-курсу, практичні (семінарські) заняття.

Знання, вміння та навички здобувачів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Контрольна робота 1 передбачає розкриття теоретичних питань. Кожне завдання модульної контрольної роботи (3 теоретичні) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 50 балів (по 16-17 балів кожне теоретичне питання). Контрольна робота 2 передбачає самостійний, індивідуальний аналіз case study певної територіальної громади України на основі офіційного сайту та інших відкритих джерел інформації.

Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит.

Результат екзаменаційного контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо здобувач

погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо здобувач не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит у формі усної відповіді. Максимальна оцінка за усну відповідь на іспиті – 100 балів.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
(поточний контроль, Модуль1)**

Поточне оцінювання та самостійна (індивідуальна) робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5		
10	10	10	10	10	50	100

T1, T2 ... – теми

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
(поточний контроль, Модуль2)**

Поточне оцінювання та самостійна (індивідуальна) робота				Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9		
6	30	6	8	50	100

T5, T6... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	50	4	30
Індивідуальна робота	-	-	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50

Разом	100	100
-------	-----	-----

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (максимальна кількість за 1 завдання – 16-17 балів):

0-5 – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 4 – 8 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань; 9 – 12 балів – здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні статистичні показники, але здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою; 13 –15 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 16-17 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Перевірка рівня навчальних досягнень здобувачів з дисципліни «Сучасна теорія справедливості» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (іспит) контролів.

Для оцінювання знань здобувачів будуть використані наступні групи методів контролю:

1. Методи усного контролю (відповідь здобувача на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; захист презентації або есе).
2. Письмовий контроль (виконання індивідуальної роботи; модульна контрольна робота).

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Поточний контроль знань здійснюється за складовими: перевірка знань здобувача на практичних

заняттях і контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи. Оцінюються:

- відповіді на практичних (семінарських) заняттях;
- активність у дискусіях, вміння обґрунтовувати та відстоювати свою точку зору;
- виконання письмових завдань;
- індивідуальна робота.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі, у термін визначений розкладом. Завдання для МКО включає 3 теоретичні питання (кожне оцінюється max 16-17 балів). **Максимальна кількість балів за МКО – 50.**

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100.

Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у відповідності розкладу заліково-екзаменаційної сесії, в усній формі. Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі. До екзаменаційного білету включено три теоретичні питання.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Оцінка з дисципліни виставляється у відповідності з шкалою оцінювання приведеною нижче.

Підсумкова оцінка з дисципліни здійснюється згідно з Методикою переведення показників успішності знань здобувачів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Інституційні засади місцевого самоврядування

ТЕМА 1. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ

Історичні передумови виникнення інституту місцевого самоврядування. Стародавній Рим: Закон Юлія Цезаря, Lex municipalis. Формування середньовічних міст як осередків місцевого самоврядування: «романістична», «вотчинна», «бургова», «ринкова» теорії.

Магдебурзьке право та юридичне оформлення місцевого самоврядування. Хартії вольностей XI-XII століть. Самоврядування в імперських містах Німеччини. Юридичний прецедент міста Магдебург. Поширення «магдебурзького права».

Елементи місцевого самоврядування в Київській Русі. Сільська громада та її устрій у Київській Русі. Статус міст Київської Русі. Правові відносини між державою і громадами в Київській Русі.

Сільські і міські громади у Великому князівстві Литовському. Литовські статuti про відносини між державою і громадами. Магдебургське право в Україні.

Козацький конституціоналізм і становлення системи козацького самоврядування. Органи влади та адміністративного управління Запорізької Січі. Конституція гетьмана П.Орлика 1710 р. про місцеве самоврядування. Самоврядування у Гетьманській Україні до кінця XVIII ст.

Місьцеве самоврядування на українських землях у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Реформи місцевого самоврядування в Російській імперії. Оформлення інституту місцевого самоврядування в Австрійській монархії, Королівстві Угорщина, Австро-Угорщині.

Українська Центральна Рада та Українська Народна Республіка і місцеве самоврядування. Конституція УНР 1918 р. про місцеве самоврядування. Західноукраїнська Народна Республіка і місцеве самоврядування. Становлення муніципального (комунального) права.

Функціонування радянської системи управління в Україні. Централізація та одержавлення місцевого життя у СРСР. Розвиток

місцеве самоврядування на західноукраїнських землях у складі міжвоєнної Польщі, Чехословаччини та Румунії. Воз'єднання західноукраїнських земель з Українською РСР у складі СРСР (1939-1945 рр.) Розвиток громадського комуністичного самоврядування в 1956-1964 рр. («хрущовська відлига»). Посилення централізму та одержавлення місцевого життя в 1965-1982 рр. («брежнєвський застій»). Соціалістичне самоврядування і відродження місцевого самоврядування в 1984-1990рр. («горбачовська перебудова»).

Відродження місцевого самоврядування у першій половині 1990-х років. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. і становлення сучасної системи місцевого самоврядування в Україні. Закон УРСР "Про місцеві Ради народних депутатів і місцеве самоврядування" від 7 грудня 1990 р. Проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 р. і розвиток місцевого самоврядування. Закон України "Про місцеві Ради народних депутатів і місцеве та регіональне самоврядування" від 26 березня 1992 р. Правова основа першого етапу муніципальної (комунальної) реформи. Ліворадикальна контрреформа місцевого самоврядування. Закон України "Про формування місцевих органів влади і самоврядування" від 3 лютого 1994 р. Відновлення системи місцевого самоврядування. Конституційний Договір між Верховною Радою України і Президентом України від 8 червня 1995 р.

ТЕМА 2. ТЕОРІЇ, КОНЦЕПЦІЇ ТА МОДЕЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Класичні теорії місцевого самоврядування. Теорія вільної громади (природних прав громади, громадівська теорія): сформульована маркізом д'Аргенсоном та Гійомом Туре наприкінці XVIII ст. Державницька теорія: основні положення розроблені Лоренцом Штейном та Рудольфом Гнейстом всередині XIX ст. Політичний та юридичний напрям державницької теорії. Інші теорії місцевого самоврядування: господарська, суспільна, теорія соціального обслуговування. Теорія муніципального дуалізму.

Сучасні концепції місцевого самоврядування. Локалістська концепція. Неомарксистська концепція. Теорія суспільного вибору. Дуалістичний підхід (поєднання корпоративного і плюралістичного аналізу). Концепція багаторівневого врядування.

Поняття та принципи функціонування місцевого самоврядування. Сутність місцевого самоврядування як окремої форми публічної влади. Автономія місцевого самоврядування і державна влада. Форми і методи державного контролю (законодавче регулювання; адміністративне регулювання (адміністративна опіка;

адміністративний нагляд); фінансовий контроль). Функції місцевого саморядування.

Моделі місцевого самоврядування. Континентальна (романо-германська, європейська, французька) модель організації організації влади на місцевому рівні. Англо-американська (англосаксонська) модель. Іберійська модель. Радянська модель. Змішана модель організації влади на місцевому рівні. Основні види сучасних муніципальних систем (моделей): «сильна рада – слабкий мер», «слабка рада – сильний мер», «рада – сіті-менеджер», «комісійна форма».

Концепція місцевої демократії. Соціально-політичні та історичні передумови формування концепції місцевої демократії. Сутність місцевої демократії, її специфічні ознаки. Основні підходи до легітимізації місцевої демократії. Елементи системи місцевого самоврядування: 1) нормативні рамки місцевого самоврядування; 2) представницька демократія; пряма (безпосередня) демократія; виборчий процес як основний канал елітотворення, у якій залучаються політичні партії; процеси участі громадян у формуванні політики. Роль Ради Європи у поширенні концепції місцевого самоврядування.

ТЕМА 3. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ

Міжнародні стандарти місцевого самоврядування. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування. Європейська Конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади. Європейська Хартія про участь молоді у місцевому та регіональному житті. Європейська Декларація міських прав. Європейська Конвенція про участь іноземців у громадському житті на місцевому рівні. Європейська Хартія регіонального самоврядування.

Європейська хартія про місцеве самоврядування: її структура та зміст. Нормативне визначення місцевого самоврядування за Європейською Хартією. Основні ознаки місцевого самоврядування відповідно до Європейської Хартії.

Правові засади функціонування місцевого самоврядування в країнах Центральної Європи. Передумови «відродження» місцевого самоврядування постсоціалістичних країнах. Стратегія здійснення децентралізаційних реформ у країнах Центральної і Східної Європи. Конституційне закріплення принципу автономії місцевого самоврядування. Моделі відносин між громадами та державою.

Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в

Україні. Місцеве самоврядування як елемент конституційно-правового статусу людини та громадянина в Україні. Конституційні принципи місцевого самоврядування в Україні (Розділ XI «Місцеве самоврядування»: ст. 140-146).

Принципи організації та функціонування місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 21 травня 1997 р.). Завдання місцевого самоврядування в Україні. Функції місцевого самоврядування в Україні: за формами та сферами діяльності. Матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування. Комунальна власність. Місцеві бюджети. Доходи та видатки місцевих бюджетів.

ТЕМА 4. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Територіальна громада села, селища міста як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Поняття територіальної громади. Ознаки територіальних громад. Поняття та ознаки територіальної громади як соціального явища. Поняття, ознаки та види територіальної громади як юридичного явища. Функції та повноваження територіальних громад. **Форми безпосередньої участі територіальної громади у здійсненні влади.**

Поняття, види та форми децентралізації. Різні підходи до визначення децентралізації. Сутність процесу децентралізації. Політична децентралізація. Адміністративна децентралізація. Фіскальна децентралізація. Деволуція, делегування, деконцентрація та дивестиція як форми децентралізації. Принцип субсидіарності.

Концепції реформування організації влади, адміністративно-територіальної реформи (к.1990-х – 2010-і роки). Основні положення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. Характеристика норм Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (від 5 лютого 2015 року): визначення умов та порядку створення ОТГ на добровільних засадах. Новації Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо добровільного приєднання територіальних громад» (від 9 лютого 2017 року), подальших змін до базового законодавства.

Формування спроможних територіальних громад в Україні. Об'єднані територіальні громади (ОТГ), ознаки їх спроможності. Методика формування спроможних територіальних громад, затверджена Постановою КМУ від 08 квітня 2015 року. Принципи та суб'єкти добровільного об'єднання територіальних громад. Основні

умови формування ОТГ. Етапи створення ОТГ: ініціатори, пропозиція щодо ініціювання, підготовка рішень, прийняття рішення, утворення об'єднаної територіальної громади. Механізм добровільного приєднання до вже створеної ОТГ.

Ресурси об'єднаних територіальних громад. Фінансові та майнові ресурси. Власні доходи громад. Дотації, субвенції для ОТГ. Мінімальні вимоги до необхідної інфраструктури спроможної ОТГ. Державна підтримка об'єднаних територіальних громад.

ТЕМА 5. СИСТЕМА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ

Основні форми (моделі) місцевого самоврядування. Принцип та критерії розподілу влади на місцевому рівні (перелік органів; спосіб їх призначення або добору; відповідальність та взаємовідносини у процесі управління). Модель «сильної ради»: її переваги. Модель «сильного мера»: її переваги.

Система органів місцевого самоврядування у територіальних громадах Центральної Європи. Реформування розподілу повноважень місцевого самоврядування у Республіці Польща. Модель «сильного мера» у Чеській Республіці. Взаємовідносини між мером та радою в Угорщині та Словацькій Республіці.

Система місцевого самоврядування в Україні: територіальні громади, органи місцевого самоврядування (ОМС), органи самоорганізації населення (ОСН). Територіальна громада села, селища міста як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Поняття територіальної громади. Ознаки територіальних громад.

Представницькі органи місцевого самоврядування в Україні: повноваження та функції. Ознаки представницьких органів місцевого самоврядування. Правовий статус представницьких органів місцевого самоврядування (рад) на рівні село, селище, місто. Порядок формування представницьких органів місцевого самоврядування. Повноваження сесій рад. Повноваження комісій рад. Правовий статус та форми діяльності депутатів місцевих рад.

Посадові особи місцевого самоврядування: повноваження та функції. Публічно-правовий статус голови територіальної громади. Порядок обрання голови територіальної громади. Повноваження сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради. Права та обов'язки голови територіальної громади. Гарантії діяльності голови територіальної громади. Секретар ради: статус та повноваження.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад. Функції

виконавчих комітетів. Галузеві та функціональні відділи виконавчих комітетів рад.

Органи спільної компетенції територіальних громад у системі місцевого самоврядування. Правовий статус органів спільної компетенції територіальних громад (районних, обласних рад). Порядок формування органів спільної компетенції територіальних громад. Статус депутатів обласної та районної ради. Повноваження органів спільної компетенції територіальних громад. Організація діяльності органів спільної компетенції територіальних громад. Органи управління об'єднаних територіальних громад.

Типова структура органів управління ОТГ. Голова ОТГ. Рада та виконавчий комітет ОТГ. Повноваження старост (працює у виконавчому комітеті ради ОТГ). Управління та відділи виконавчого комітету ради.

Органи самоорганізації населення (ОСН). Основні положення Закону України «Про органи самоорганізації населення». Різні типи ОСН. Основні завдання ОСН. Власні та делеговані повноваження ОСН.

Модуль 2. Методи та технології місцевого самоврядування

ТЕМА 6. МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Муніципальний менеджмент у системі публічного управління. Зв'язок між поняттями «місцеве самоврядування», «муніципальне (місцеве) управління», «муніципальний (місцевий) менеджмент». Характеристика системи муніципального менеджменту: елементи, об'єкт і суб'єкт муніципального управління. Організаційна, функціональна та інструментальна підсистеми муніципального менеджменту.

Методи муніципального управління. Поняття «методи муніципального управління». Економічні методи. Правові, організаційні (адміністративно-розпорядчі) методи. Соціально-психологічні методи. Програмово-планувальні методи. Муніципальний маркетинг.

Забезпечення муніципального управління. Інформаційне забезпечення муніципального управління. Технічне забезпечення муніципального менеджменту. Кадрове забезпечення управління на місцевому рівні.

Управління місцевими матеріально-фінансовими ресурсами. Система місцевих фінансів. Комунальна власність як основа соціально-економічного розвитку громад. Корпоративне управління в муніципальному менеджменті. Місцеве самоврядування і підприємництво.

ТЕМА 7. ПРЯМА ДЕМОКРАТІЯ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ

Теоретичні аспекти участі громадян у місцевому самоврядуванні та управлінні. Сучасні теорії участі громадян. Пряма (безпосередня) демократія. Залучення громадян. Специфіка участі громадян на різних горизонтальних рівнях публічного управління.

Форми прямої демократії в країнах Центральної і Східної Європи. Спільні тенденції та національні особливості участі громадян у місцевих виборах. Правове регулювання проведення місцевих референдумів. Загальні збори (сходи, асамблеї) громадян. Місцеві ініціативи та інші специфічні форми прямої демократії у постсоціалістичних країнах.

Форми прямої демократії в Україні. Місцеві вибори, місцеві референдуми, загальні збори, громадські слухання. Ініціювання та проведення місцевих референдумів. Можливості для здійснення місцевих ініціатив. Загальні збори громадян: технологія проведення. Колективні та індивідуальні (петиції) до органів і посадових осіб місцевого самоврядування; місцеві ініціативи, тощо.

Правові та організаційні засади проведення місцевих виборів в Україні. Виборча система, закріплена Законом України «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 року. Система виборів старост. Право голосу під час місцевих виборів.

ТЕМА 8. СОЦІАЛЬНА МОБІЛІЗАЦІЯ ГРОМАД ДЛЯ СТАЛОГО МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Теоретичні аспекти сталого розвитку суспільства. Причини формування концепції сталого розвитку. Визначення сталого розвитку. Документи Організації Об'єднаних Націй про засади сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку. Територіальні рівні управління сталим розвитком.

Поняття соціальної мобілізації. Широкий підхід до розуміння поняття громада. Визначення соціальної мобілізації. Історія застосування інструменту соціальної мобілізації у зарубіжних країнах та в Україні. Сучасні підходи до розуміння ролі та потенціалу соціальної мобілізації.

Елементи соціальної мобілізації. Зацікавленість та характер учасників. Визначення лідерів громади (активісти, організації з

соціальної мобілізації). Засоби зміцнення потенціалу громад (тренінги, мотивування, технічна підтримка). Визначення основних проблем громади та ранжування їх за пріоритетами. Оцінка можливостей для вирішення проблем громади. Забезпечення необхідними ресурсами. Встановлення зв'язків з партнерами у сталому місцевому розвитку, донорськими організаціями.

Механізми впровадження соціальної мобілізації. Створення організації громади. Зміцнення потенціалу організації та її інституційний розвиток. Досягнення організацією зрілості. Спільне планування (за участі громад). Реалізація проектів. Виконання заходів та їх коригування. Міжнародні проекти Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) та Європейського Союзу (ЄС).

ТЕМА 9. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РІВНІ МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Сутність стратегічного планування. Виникнення та сутність стратегічного планування. Алгоритм стратегічного планування. Реалізація стратегії з одночасним моніторингом. Оцінка досягнення результатів.

Роль стратегічного планування місцевого розвитку. Міжнародні документи щодо місцевого розвитку. Принципи доброго демократичного врядування Ради Європи. Чинники успішності стратегічного планування місцевого розвитку (СПМР). Завдання сталого розвитку у сферах управління, економіки, довкілля, соціального розвитку.

Організація розробки стратегій сталого місцевого розвитку. Підготовчі організаційні заходи, планування роботи. Створення організації (форуму) з СПМР. Формування календарного плану розробки стратегії, розподіл обов'язків учасників проекту.

Формулювання стратегії. Етап аналізу ситуації (розробка бачення, місії, проведення SWOT-аналізу). Розробка місії, бачення розвитку громади. Вироблення стратегічних пріоритетів, середньострокових операційних завдань, переліку заходів, необхідних ресурсів. Розробка системи моніторингу стратегії (індикаторів, відповідних показників). План дій для виконання стратегії сталого місцевого розвитку (ССМР).

Впровадження стратегії. Підтримка та офіційне впровадження ССМР. Комунікація із громадськістю. Управління процесом реалізації стратегії. Здійснення моніторингу та оцінки ССМР. Коригування змісту стратегії.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	л	інд	с.р.		л	п	л	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ	12	4	4			4	16	2				14
ТЕОРІЇ, КОНЦЕПЦІЇ ТА МОДЕЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ	10	4	2			4	16	2				14
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ	14	6	4			4	18	2				16
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	12	4	4			4	16	2				14
СИСТЕМА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ	12	6	2			4	18	2				16
МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ	11	4	2			5	16	2				14
ПРЯМА ДЕМОКРАТІЯ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННВ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ	53	4	4		40	5	16	2				14
СОЦІАЛЬНА МОБІЛІЗАЦІЯ ГРОМАД ДЛЯ СТАЛОГО МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	11	4	2			5	16	2				14
СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РІВНІ МІСЦЕВИХ ГРОМАД	15	6	4			5	18	2	2			14
Усього годин	150	42	28	-	40	40	150	14	6			130

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Зміст самостійної роботи з предмету «Місцеве самоврядування» визначається типовою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота поділяється на аудиторну і позааудиторну.

Аудиторна самостійна робота реалізується під час читання лекцій, семінарських і практичних занять, проведення консультацій, вирішення case study та ін.

Самостійна робота студентів над навчальним матеріалом програми курсу, що не виноситься на розгляд під час лекційних і семінарських занять (**позааудиторна** самостійна робота), має на меті сформулювати вміння самостійно працювати над рекомендованою літературою та відповідати на поставлені в аудиторіях питання.

До основних видів позааудиторної самостійної роботи студентів може належати:

- підготовка і написання рефератів, доповідей, тез та інших письмових робіт (з правом вибору теми і форми звітності);
- підготовка до практичних (семінарських) занять;
- опрацювання наукової та навчально-методичної літератури;
- виконання індивідуальних навчально-дослідних різного характеру;
- підготовка до модульної контрольної роботи.

Пристаюючи до самостійної роботи студентам необхідно:

- попередньо ознайомитися з навчальним матеріалом, що виноситься на лекційні і практичні (семінарські) заняття;
- перевірити здобутті знання шляхом самоконтролю, відповідаючи на поставлені питання;
- виокремити ключові проблеми навчального матеріалу, що виноситься на самостійну роботу та опрацювати їх.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеках, включно електронних;
- роботи з довідковою літературою;
- опрацювання статистичної інформації;
- написання рефератів з проблематики курсу.

Самостійна робота студента з предмету **«Місьцеве самоврядування»** передбачає:

- підготовку до практичних (семінарських) завдань;
- виконання завдань в рамках індивідуальної роботи;
- підготовки до модульних контрольних робіт та підсумкового контролю.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна робота студента з навчальної дисципліни «**Місьцеве самоврядування**» включає виконання визначених завдань.

Перший модуль:

На основі інформації, яка є на сайтах рад територіальних громад міського типу проаналізуйте та підготуйте **презентацію** про:

1. партійний склад депутатського корпусу, склад депутатських фракцій, депутатських груп;
2. організаційну структуру виконавчих органів міських рад;
3. основні розділи, норми статуту територіальної громади.

Кожен студент чи студентка обирає окрему територіальну громаду. Вибір однієї й той самої територіальної громади двома студентами чи студентками не дозволяється!

Структура презентації

1. Титульний слайд
2. План презентації
3. Основна частина презентації
4. Висновки
5. Використані джерела

Другий модуль:

Студент чи студентка може обрати для виконання індивідуальної роботи один із запропонованих варіантів.

Варіант 1.

Пройти курс на платформі «Прометеус»: «**Ефективна взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю**»

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+ILAP101+2020_T1

Свідченням успішного завершення курсу буде отримання сертифіката, який потрібно надіслати на електронну пошту викладача

Варіант 2.

На основні інформації з сайтів місцевих рад територіальних громад Закарпатської області (на вибір) проаналізуйте зміст та результати розгляду електронних петицій громадян (з 2015 року) та підготуйте **аналітичну довідку**.

Обсяг **аналітичної довідки** повинен становити у друкованому

варіанті до 10 –орінок.

Вимоги до оформлення аналітичної записки:

- загальний обсяг – до 10 сторінок друкованого тексту;
- шрифт Times New Roman;
- 14 кегель;
- 1,5 інтервал;
- поля тексту: зверху – 2 см, знизу – 2 см, ліворуч – 3,5 см, праворуч – 1,5 см;
- нумерація тексту – праворуч зверху; на титульній сторінці номер не ставиться; до загальної нумерації входить також список використаних джерел.

Індивідуальне завдання носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу.

Індивідуальне завдання може бути **оцінене максимально у 20 бали.**

ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

СЕМІНАР: Історичні передумови формування та еволюція інституту місцевого самоврядування в Європі та в Україні (4 год.)

1. Історичні передумови виникнення інституту місцевого самоврядування.
2. Магдебурзьке право та юридичне оформлення місцевого самоврядування.
3. Елементи місцевого самоврядування у Київській Русі.
4. Сільські і міські громади у Великому князівстві Литовському. Вплив Магдебурзького права на розвиток місцевого самоврядування на українських землях.
5. Органи влади та адміністративного управління Запорізької Січі.
6. Адміністративно-політичний устрій на Слобожанщині, Правобережній та Західній Україні у XVIII- XIX століттях.
7. Місцеві органи влади періоду УНР та ЗУНР.
8. Функціонування радянської системи управління в Україні.

Джерела інформації:

1. Бородін Є.І., Кравченко В.В., Квітка С.А. Місцеве самоврядування: навчальний посібник у схемах. Дніпро, Грані, 2018. 148 с. URL:
2. Звіздай О. Історичні передумови та періодизація організації місцевого самоврядування в Україні. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2017/27.pdf
3. Історія становлення місцевого самоврядування в Україні. URL: https://studies.in.ua/ms_seminar/467-storya-stanovlennya-mscevogo-samovryaduvannya-v-ukrayin.html
4. Литвиненко І. Історичні традиції становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. №1. С. 43-49. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2002_1_10.pdf
5. Історико-правові аспекти становлення і розвитку місцевого самоврядування: світовий та український досвід / С.М. Крючков, А.М. Зельницький, П.І. Удовенко.. К., 1998. 270 с.

6. Камінська Н.М. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз : Навчальний посібник / Камінська Н.М.. К. : КНТ, 2010. 232 с.
7. Козюра І.В. Місцеве самоврядування в Україні (становлення та еволюція): Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів / І.В. Козюра, О.Ю. Лебединська. Ужгород: Патент, 2003. 224 с
8. Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку : навчальний посібник / За ред. В.В. Кравченко. К. : Арарат-Центр, 2000. 06 с.
9. Ткачук А. Місцеве самоврядування : світовий та український досвід : посібник / А. Ткачук, Р. Агранофф, Т. Браун. К. : Заповіт, 1997. 186 с.

Методичні рекомендації та довідкові матеріали:

Метою семінарського заняття є визначення змісту основних етапів розвитку місцевого самоврядування в Україні, а, точніше, етапів управління на місцевому рівні, беручи до уваги відсутність елементів автономії місцевих громад на українських землях.

Довідково:

На основі звичаєвого права розвивалась регіональна, міська і сільська форми самоврядування в Київській Русі. Регіональне самоврядування існувало у формі вічових зборів..." Повсюдне поширення віча на території Київської Русі є свідченням того, що вже в цей період, незважаючи на тенденції централізації та концентрації державної влади, як явища безумовно прогресивного з огляду на загрозу зовнішнього вторгнення, існував механізм забезпечення інтересів міста, їх погоджуваності, по можливості, з загальнодержавними інтересами. Щодо складу віча та його компетенції, то "за правилом участь у ньому беруть усі старші горожани землі. Віча відбуваються у всіх землях і всі свобідні горожани могли бути присутні... В вічу брали участь старші горожани, батьки родин... Віче було органом широких мас, хоч би з тієї причини, що кожий мав тут голос, а маси народу мали на вічу чисельну перевагу".

Українські міста доби Середньовіччя поділялися на великокнязівські, які підпорядковувались безпосередньо центральній державній владі, приватні та церковні. В XIII-XV століттях 80% усіх українських міст були приватною власністю феодалів. У кожному місті співіснували та ділили владу між собою "органи місцевого самоврядування" та органи, що представляли інтереси власника міста.

З другої половини XIV століття значна частина українських земель увійшла до складу Великого князівства Литовського і тривалий

час місцеве самоврядування розвивалося в межах його державної системи. У цих умовах в українських містах почало запроваджуватися Магдебурзьке право, яке створило нову юридичну основу для розвитку місцевого самоврядування в Україні. Перші колонії німецьких поселенців з'явилися в Галицько-Волинській Русі на рубежі XII-XIII століть. В 1339 році останній Галицький князь Болеслав-Юрій вперше подарував Магдебурзьке право українському місту Санок.

Після цього Магдебурзьке право швидко почало поширюватися в Україні. В 1356 р. його одержав Львів, в 1432 р. – Луцьк, в 1444 р. – Житомир, в 1494-1497 рр. – Київ, в 1498 р. – Дубно, в 1518 р. – Ковель, в 1547 р. – Берестечко, в 1564 р. – Брацлав. Пожалування місту Магдебурзького права означало відміну дії звичаєвих норм, виведення міста з-під юрисдикції місцевої адміністрації (намісників, воєвод тощо) і запровадження міського самоврядування з виборною адміністрацією та виборним судом. Метою магдебурзьких грамот було закріплення нової системи управління містом, заснованої на принципах місцевого самоврядування. Як і хартії західноєвропейських міст вони визначали систему органів міського самоврядування, їх повноваження та порядок обрання, статус посадових осіб міста. Наприклад, у Києві за Уставною Грамотою Сигізмунда I від 1514 р. був створений орган міського самоврядування – магістрат (який проіснував до 30-х років XIX ст.), що складався з в'їта, бурмістрів і двох колегій із 6 радників (райців, ратманів) та 6 засідателів (лавників). До сфери компетенції магістрату входили справи міської адміністрації, міського господарства та міських фінансів, поліції, суду, виконання покарань. Міста, які мали Магдебурзьке право, називалися в Україні магістральними. Міста, які цього права не отримали називалися ратушними. Разом з Магдебурзьким правом міста отримували і ряд майнових повноважень. Вони володіли землею, нерухомістю, запроваджували податки, справляли мито.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Міжнародні стандарти місцевої демократії за Європейською хартією місцевого самоврядування

Ознайомтесь із текстами Європейської хартії місцевого самоврядування, Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування». Зробіть висновки про рівень імплементації у національному законодавстві міжнародних стандартів місцевої демократії.

Джерела інформації:

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
2. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Закон України про добровільне об'єднання територіальних громад. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> .
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Глевацька, Н.М. Міжнародні стандарти у системі місцевого самоврядування України. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/b30ba68d-aab9-4fab-ada7-1eab68c35788/content>
6. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні : науково-практичний посібник / Фонд сприяння місцевому самоврядуванню України ; Ліберальне молодіжне об'єднання (ЛІМО), ред. М. О. Пухтинський, О. В. Бейко, В. В. Толкованов. К. : Крамар, 2003. 395 с.
7. Куценко Т.Ф., Пантелей І.В. Європейські стандарти муніципального управління в контексті реформи децентралізації. *Економіка та держава*. № 4/2021. С. 122-127. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4917&i=20>
8. Лазор О.Д. Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід: навч. посіб., 2-е вид., доп. і перероб. К. : Дакор, 2005. 560 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2011/LAZOR_2004.pdf

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

СЕМІНАР: Системи місцевого самоврядування у країнах Центральної Європи у постсоціалістичний період

1. Передумови «відродження» місцевого самоврядування у тсоціалістичних країнах.
2. Конституційне та законодавче закріплення принципу автономії місцевого самоврядування у країнах Центральної Європи у 1990-х роках.
3. Стратегія здійснення децентралізаційних реформ у країнах

Джерела інформації:

1. Лендъел М.О. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи : Монографія / Мирослава Лендъел ; Каф. політол., НДІ політ. регіоналістики, ДВНЗ «Ужгородський національний університет». – Ужгород : «Мистецька Лінія», 2011. 687 с.
2. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: навчальний посібник /Упоряд. М.Лендъел. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2016. 464 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/32183>
3. Decentralization: Experiments and Reforms ; ed. T. Horváth. – Budapest : OSI/LGI, 2000. 424 p., http://pdc.ceu.hu/archive/00006917/01/LGI_Decentralization-Experiments-and-Reforms_2000.pdf (дата звернення: 18.10ю2022)
4. Soós G., Zentai V. Introduction. *Faces of Local Democracy. Comparative Papers from Central and Eastern Europe* / Ed. G. Soós, V. Zentai. Budapest: OSI-LGPSRI, 2005. P. 1-12. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/20539353.pdf>
5. Підбірка посилань на актуальні наукові дослідження з проблематики в системі Google Scholar https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F+%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0+%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0&btnG=

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

Децентралізація: теорія, досвід центральноєвропейських держав та практика України

1. Різні підходи до визначення поняття «децентралізація»; форми (типи) децентралізації:
 - 1.1. Політична децентралізація.
 - 1.2. Адміністративна децентралізація.
 - 1.3. Фіскальна децентралізація.
 - 1.4. Деволуція, делегування, деконцентрація та дивестиція як форми децентралізації.
2. Досвід проведення децентралізаційних реформ у країнах Центральної Європи:

- 2.1. Республіка Польща;
 - 2.2. Чеська Республіка;
 - 2.3. Словацька Республіка;
 - 2.4. Угорщина;
 - 2.5. Словенія
3. Різні концепції децентралізації та проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні к.1990-х років – початку 2000-х років.
 4. Передумови прийняття та зміст Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні
(1.04.2014 р)
 5. Законодавче забезпечення об'єднання територіальних громад в Україні.
 6. Практика здійснення децентралізації в Україні у 2015-2020 роках.
 7. Кейс Закарпатської області щодо реалізації децентралізаційної реформи
 8. Аналіз спроможності територіальних громад Закарпатської області
(на вибір – користуйтеся сайтом <https://gromada.org.ua/>, на якому позначено сайти громад України), а також Методикою формування спроможних територіальних громад (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>).

Будь ласка, проаналізуйте:

- 1) Кількість населених пунктів, які є об'єднані у територіальній громаді, площу громади, кількість жителів);
- 2) Адміністративні послуги, які надаються у громаді (наявність ЦНАП які послуги він надає);
- 3) Соціальну інфраструктуру громади (заклади освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, соціального забезпечення, інше)
- 4) Суб'єкти господарської діяльності на території громади (установи, організації, підприємства, підприємці)
- 5) Місцеві податки, збори, субвенції, дотації, які отримує громада

Джерела інформації:

1. Закон України про добровільне об'єднання територіальних громад.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
2. Розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 р. № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

3. Бородин Є.І., Кравченко В.В., Квітка С.А. Місцеве самоврядування: навчальний посібник у схемах. Дніпро, Грані, 2018. 148 с. URL: http://www.dridu.dp.ua/biblioteka/doc/Mistseve_samovryaduvannya.pdf
4. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] К. : 2017. 110 с. URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2018/04/%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5-%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85-%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-1.pdf>
5. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: навчальний посібник / Упоряд. М.Лендшел. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2016. 464 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/32183>
6. Серьогін С.М. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/home/article/view/185>.
7. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: колективна монографія / за заг. ред. Р.М. Плюща. Київ: РІДНА МОВА, 2016. 744 с.
8. Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ, 2018. 216 с. URL: http://bookri.com.ua/wp-content/uploads/2017/12/romanuk_predprosm1.pdf
9. Soós G., Zentai V. Introduction. *Faces of Local Democracy. Comparative Papers from Central and Eastern Europe* / Ed. G. Soós, V. Zentai. Budapest: OSI-LGPSRI, 2005. P. 1-12. URL: http://pdc.ceu.hu/archive/00006925/01/LGI_Faces-of-Local-Democracy_2005.pdf (дата звернення: 7.08.2022).
10. Пошук в Google Scholar (Центральна Європа)
https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F+%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0+%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0&btnG=
11. Пошук в Google Scholar (практика України)
https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&as_ylo=2015&as_yhi=2022&q=%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BE%D0%B1%D1

%94%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85+%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85+%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4+&btnG=

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Органи місцевого самоврядування в Україні: спосіб формування, повноваження та функції

1. Оберіть (на вибір) роль представника певного органу місцевого самоврядування (ОМС):
 - 1.1. голови територіальної громади;
 - 1.2. секретаря ради територіальної громади;
 - 1.3. депутата ради територіальної громади;
 - 1.4. старости;
 - 1.5. керівника управління (відділу, департаменту, служби) виконавчого комітету ради територіальної громади.
2. Охарактеризуйте:
 - 2.1. спосіб обрання чи призначення на посаду представника ОМС, якого Ви презентуєте;
 - 2.2. надані Вам повноваження, відповідно до законодавства;
 - 2.3. функції, які Ви повинні виконувати на своїй посаді.
3. Намалюйте схему відносин з іншими представниками ОМС.

Джерела інформації:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Виборчий кодекс України, Книга 4 Місцеві вибори URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20?find=1&text=%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%B2%D1%96+%D0%B2%D0%B8%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B8>
3. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
4. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text>
5. Бородін Є.І., Кравченко В.В., Квітка С.А. Місцеве самоврядування: навчальний посібник у схемах. Дніпро, Грані, 2018. 148 с. URL:

http://www.dridu.dp.ua/biblioteka/doc/Mistseve_samovryaduvannya.pdf

6. Самостійний пошук у Google Scholar

https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8+%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96+%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F&btnG=

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Політичні конфігурації територіальних громад, районів, регіону: кейс Закарпатській області

1. Будь ласка, оберіть територіальну громаду, політичну конфігурацію якої буде аналізувати. Кожен студент чи студентка обирає громаду, район чи область індивідуально! (тобто варіант, що двоє студентів аналізують один й той самий кейс не є прийнятним!).

Варіанти:

1. Ужгородська територіальна громада
 2. Мукачівська територіальна громада
 3. Берегівська територіальна громада
 4. Хустська територіальна громада
 5. Тячівська територіальна громада
 6. Ужгородський район
 7. Мукачівський район
 8. Берегівський район
 9. Тячівський район
 10. Хустський район
 11. Закарпатська область
2. Визначте на основі сайту територіальної громади, районних, обласної ради:

- 2.1. Партійний склад ради;
 - 2.2. Політичну приналежність голови громади, районних чи обласної ради;
 - 2.3. Політичну приналежність секретаря місцевої ради, заступників районних чи обласної ради;
3. Проаналізуйте на основі пошуку у ЗМІ, інформації у протоколах засідань відповідних рад, чи існували у період 2020-2023 років політичні конфлікти між:
- 3.1. відповідною радою та головою;
 - 3.2. головою рад та секретарем (заступниками у випадку районів та області).

Джерела інформації:

1. Закон України про добровільне об'єднання територіальних громад. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
2. Розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 р. № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>
3. Бородін Є.І., Кравченко В.В., Квітка С.А. Місцеве самоврядування: навчальний посібник у схемах. Дніпро, Грані, 2018. 148 с. URL: http://www.dridu.dp.ua/biblioteka/doc/Mistseve_samovryaduvannya.pdf - Надіслано Вам у pdf!!!!
4. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] К. : 2017. 110 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/202/%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5-%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85-%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>
5. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: навчальний посібник

/Упоряд. М.Лендшел. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2016. 464 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/32183>

6. Серьогін С.М. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/home/article/view/185>
7. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: колективна монографія / за заг. ред. Р.М. Плюща. Київ: РІДНА МОВА, 2016. 744 с.
8. Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ, 2018. 216 с. URL: http://bookri.com.ua/wp-content/uploads/2017/12/romanuk_predprosm1.pdf
9. Soós G., Zentai V. Introduction. *Faces of Local Democracy. Comparative Papers from Central and Eastern Europe* / Ed. G. Soós, V. Zentai. Budapest: OSI-LGPSRI, 2005. P. 1-12. URL: http://pdc.ceu.hu/archive/00006925/01/LGI_Faces-of-Local-Democracy_2005.pdf (дата звернення: 7.08.2022).
10. Stoker G. The Comparative Study of Local Governance: The Need to Go Global. URL: http://www.ipeg.org.uk/papers/comp_study_local_gov.pdf
11. Пошук в Google Scholar (Центральна Європа)
https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F+%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0+%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0&btnG=
12. Пошук в Google Scholar (практика України)
https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&as_ylo=2015&as_yhi=2022&q=%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BE%D0%B1%D1%94%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85+%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85+%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4+&btnG=

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Пряма демократія та інші форми участі громадян у місцевому самоврядуванні в Україні

1. Які форми участі громадян в місцевому самоврядуванні передбачаються законодавством України ? Проілюструйте відповідь посиланням на статті відповідних законів.
2. Зробіть аналіз прямої участі у територіальній громаді Вашого проживання. Аналіз повинен включати:
 - 2.1 характеристику основних форм прямої участі громадян в управлінні;
 - 2.2. кількість відповідних заходів, їх зміст та результат;
 - 2.3. які нормативні документи місцевого значення, що регулюють участь громади в управлінні (статут, положення)
 - 2.4. основні проблемні питання, які потрібно вирішити для підвищення ефективності участі громадян у вирішенні місцевих справ..
3. Заповніть таблицю та дайте аналіз. Кількість (у %) голосуючих на місцевих виборах (рівень області)

Вибори	Область
2015	
2020	

4. Наведіть приклад застосування однієї із форм участі громадян у Вашій територіальній громаді та проаналізуйте її ефективність.

Джерела інформації:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні (Відомості Верховної Ради України)» (ВВР), 1997, N 24, ст.170
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.
2. Закон України «Про органи самоорганізації населення» (Відомості Верховної Ради України) (ВВР), 2001, N 48, ст. 254
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2625-14>
3. Закон України Про внесення змін до Закону України "Про звернення громадян" щодо електронного звернення та електронної петиції (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 35, ст.341), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19#Text>
4. Сайт територіальній громаді Вашого проживання, офіційна сторінка у соціальних мережах

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Соціальна мобілізація громад для сталого місцевого розвитку

1. Запропонуйте механізм визначення пріоритетних проблем для територіальної громади, в якій Ви проживаєте.
2. Розробіть план мобілізації громади для вирішення однієї з пріоритетних проблем.
3. Запропонуйте інституційний механізм впровадження соціальної мобілізації щодо вирішення проблеми громади, в якій Ви проживаєте. Проаналізуйте правові норми, які регулюють створення організації, форму якої Ви обрали.
4. Складіть каталог ресурсів, які Ви можете використати чи залучити ззовні для вирішення проблеми.

Рекомендована література:

1. Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1286-12>.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.
3. Закон України «Про органи самоорганізації населення» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2625-14>.
4. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: Навчальний посібник для посадовців місцевих органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування/ URL: http://msdp.undp.org.ua/data/publications/decentralisation_manual.pdf
5. Модель доброго управління для громадян: Посібник / Упоряд. Н. Г. Гмурковська ; М. М. Яцков. Ужгород : Видавництво О. Гаркуші, 2008. 112 с.
6. Реалізація форм безпосередньої демократії: методичний посібник; упоряд. М.М. Яцков, М.В. Менджул. Ужгород Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. 72 с.
7. Сталий розвиток суспільства: Навчальний посібник / Л. Масловська, А. Садовенко, В. Середа, Т. Тимочко; 2-е вид. К., 2011. 392 с.
8. Як створити дієздатну організацію громади URL: <http://msdp.undp.org.ua/data/publications/vnutr.pdf>

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «**Місцеве самоврядування**» включає проведення двох контрольних робіт та підсумкового контролю у формі екзамену.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 1

1. Яка різниця між поняттями самоврядування та управлінням ?
2. Поясніть зміст різних теорій виникнення середньовічних міст.
3. Охарактеризуйте передумови та історичний процес поширення Магдебурзького права на території України.
4. Чому місцеві Ради народних депутатів у радянський період історії України не можна характеризувати як органи самоврядування?
5. Назвіть та стисло охарактеризуйте зміст класичних теорій місцевого самоврядування.
6. Назвіть та стисло охарактеризуйте зміст сучасних теорій місцевого самоврядування.
7. Охарактеризуйте сутність і форми децентралізації влади.
8. Назвіть та стисло охарактеризуйте основні моделі взаємодії між місцевим самоврядуванням та державою.
9. Які стандарти місцевого самоврядування передбачені Європейською хартією про місцеве самоврядування ?
10. Дайте визначення територіальної громади. Якими основними рисами вона характеризується?
11. Які форми безпосередньої участі громадян передбачені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» ?
12. Якими є конституційні засади територіального устрою в Україні ?
13. Дайте характеристику системи органів місцевого самоврядування у Республіці Польща, Чеській Республіці, Словацькій Республіці.
14. Які види територіальних громад визнані законодавством України?
15. Якими є повноваження голови територіальної громади?
16. Яким є статус обласної (районної) ради та порядок їх формування ?
17. Якими є основні повноваження обласної (районної) ради.

18. Яким є порядок утворення та основні повноваження органів самоорганізації населення?

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 2

Будь ласка, оберіть територіальну громаду, управлінські процеси, в якій Ви будете аналізувати. Кожен студент чи студентка обирає громаду індивідуально! (тобто варіант, що двоє студентів аналізують один й той самий кейс не є прийнятним!).

Варіанти:

1. Ужгородська територіальна громада
2. Мукачівська територіальна громада
3. Березівська територіальна громада
4. Хустська територіальна громада
5. Тячівська територіальна громада
6. Великоберезнянська територіальна громада
7. Перечинська територіальна громада
8. Оноківська територіальна громада
9. Холмківська територіальна громада
10. ---- Будь яка інша територіальна громада України

Завдання:

Визначте на основі інформації з офіційного сайту територіальної громади, текстів законодавства України, за потреби інших джерел інформації:

1. Чи змінився склад територіальної громади після 2015 року, коли в Україні розпочався процес об'єднання територіальних громад? Якщо так, то які населені пункти приєдналися до адміністративного центру громади
2. За якою системою виборів у 2020 році були обрані органи місцевого самоврядування в територіальній громаді? Зазначте також спосіб висунення на посаду чинного голови громади, кількість депутатів місцевої ради, які політичні сили вони представляють.
3. Якщо в громаді є старостинські округи, то перерахуйте їх та опишіть спосіб обрання старост.
4. Опишіть структуру виконавчого комітету територіальної громади
5. Перерахуйте місцеві податки, які запроваджені в громаді.

6. Проаналізуйте, які форми безпосередньої участі громадян застосовувалися у місті у період з 2020 року. Чи передбачає Статут територіальної громади їх проведення і у який спосіб?
7. Чи існують у громаді органи самоорганізації громадян? Перерахуйте їх та проаналізуйте їх локальний нормативний акт (статут, окреме положення регламентує спосіб їх створення та функціонування)
8. Чи має територіальна громада Стратегію розвитку і коли вона була прийнята ?

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ІСПИТУ

1. Історичні передумови формування інституту місцевого самоврядування.
2. Поняття місцевого самоврядування.
3. Класичні теорії місцевого самоврядування.
4. Сучасні теорії місцевого самоврядування.
5. Елементи місцевого самоврядування в Київській Русі.
6. Сільські і міські громади у Великому князівстві Литовському.
7. Козацький конституціоналізм і становлення системи козацького самоврядування.
8. Місцеве самоврядування на українських землях у складі Російської та Австро-Угорської імперій.
9. Українська Центральна Рада та Українська Народна Республіка і місцеве самоврядування.
10. Функціонування радянської системи управління в Україні.
11. «Відродження» місцевого самоврядування у першій половині 1990-х років у країнах Центральної і Східної Європи.
12. Принципи і моделі взаємодії між місцевим самоврядуванням і демократичною державою.
13. Сутність і форми децентралізації влади і повноважень.
14. Концепція місцевої демократії.
15. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування.
16. Передумови «відродження» місцевого самоврядування у постсоціалістичних країнах.
17. Правові засади функціонування місцевого самоврядування в країнах Центральної і Східної Європи.
18. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.
19. Територіальна громада у системі місцевого самоврядування.
20. Теоретичні аспекти дослідження територіального устрою.
21. Поняття адміністративно-територіального устрою.
22. Досвід постсоціалістичних країн щодо реформування територіального поділу та устрою.
23. Історичні аспекти формування адміністративно-територіального устрою України.
24. Сучасний адміністративно-територіальний поділ України.
25. Потреба здійснення адміністративно-територіальної реформи в Україні
26. Правовий механізм формування об'єднаних територіальних громад

27. Правові засади проведення місцевих виборів в Україні (Виборчий кодекс).
28. Основні форми місцевого самоврядування.
29. Модель «сильної ради»: її переваги.
30. Модель «сильного мера»: її переваги.
31. Система органів місцевого самоврядування у територіальних громадах Центральної і Східної Європи.
32. Представницькі органи місцевого самоврядування в Україні: повноваження та функції.
33. Правовий статус представницьких органів місцевого самоврядування в Україні на рівні село, селище, місто, об'єднана територіальна громада
34. Посадові особи місцевого самоврядування в Україні: повноваження та функції.
35. Органи спільної компетенції територіальних громад у системі місцевого самоврядування України (районні, обласні, ради)
36. Сутність муніципального управління.
37. Змістовна різниця між поняттями «муніципальне управління», «муніципальний менеджмент», «міське самоврядування».
38. Методи муніципального управління.
39. Проблеми муніципального управління в Україні
40. Теоретичні аспекти участі громадян у місцевому самоврядуванні та управлінні.
41. Форми безпосередньої демократії та участі громадян в країнах Центральної Європи.
42. Спільні тенденції та національні особливості участі громадян у місцевих виборах у країнах Центральної Європи
43. Правові можливості для здійснення прямої демократії в Україні.
44. Громадські слухання в Україні.
45. Загальні збори громадян в Україні.
46. Проблема реалізації місцевих референдумів в Україні
47. Залучення громадян до управління на місцевому рівні в Україні.
48. Причини формування концепції та визначення сталого розвитку.
49. Документи Організації Об'єднаних Націй про засади сталого розвитку.
50. Теоретичні аспекти сталого розвитку суспільства.
51. Поняття соціальної мобілізації.
52. Елементи соціальної мобілізації.

53. Механізми впровадження соціальної мобілізації.
54. Сутність стратегічного планування.
55. Роль стратегічного планування у місцевому розвитку.
56. Принципи доброго демократичного врядування Ради Європи.
57. Організація розробки стратегій сталого місцевого розвитку.
58. Формулювання стратегії.
59. Впровадження стратегії.
60. Здійснення моніторингу та оцінки стратегічної стратегії місцевого розвитку.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання із застосуванням мережі Google Meet та середовища E-learn названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і практичних (семінарських) занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Бородін Є.І., Кравченко В.В., Квітка С.А. Місцеве самоврядування: навчальний посібник у схемах. Дніпро, Грані, 2018. 148 с. URL: http://www.dridu.dp.ua/biblioteka/doc/Mistseve_samovryaduvannya.pdf
2. Натаєв В.М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник, 2018, URL: <http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/1076>
3. Лендъел М.О. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи : монографія; Каф. політол., НДІ політ. регіоналістики, ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород : «Мистецька Лінія», 2011. 687 с.
4. Ліщинський І., Лизун М. Практика впровадження місцевого менеджменту в Європейському Союзі: навчально-практичний посібник. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 72 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45830/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%28%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%29.pdf>
5. Навчальний посібник для підготовки до вивчення вибіркової освітньої компоненти «Децентралізація публічної влади» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 052 Політологія, 081 Право, 281 Публічне управління та адміністрування. Укладачі: Людмила Горохова, Микола Козловець, Марія Огороднійчук. Житомир: Видавництво ЖДУ імені Івана Франка, 2024. 236 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/39306/1/posibnyk.pdf>
6. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. 680 с.
7. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: навчальний посібник / Упоряд. М.Лендъел. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2016. 464 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/32183>
8. Серьогін С.М. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/home/article/view/185>
9. Теоретико-методологічні підходи до вивчення суспільно-політичних інститутів та процесів: колективна монографія / за заг. ред. Юрія Остапця і Маріана Токаря; Кафедра політології і державного управління; Ужгородський національний університет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 580 с.

Додаткова література:

1. Грищенко І.М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: НАДУ, 2016. 320 с.
2. Звіздай О. Історичні передумови та періодизація організації місцевого самоврядування в Україні. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2017/27.pdf
3. Історія становлення місцевого самоврядування в Україні. URL: http://studies.in.ua/ms_seminar/467-storya-stanovlennya-mscevo-go-samovryaduvannya-vukrayin.html
4. Куценко Т.Ф., Пантелей І.В. Європейські стандарти муніципального управління в контексті реформи децентралізації. *Економіка та держава*. № 4/2021. С. 122-127. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4917&i=20>
5. Лазор О.Д. Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід: навч. посіб., 2-е вид., доп. і перероб. К. : Дакор, 2005. 560 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2011/LAZOR_2004.pdf
6. Лендъел М.О. Громадянське та локальне: сучасні інтерпретації функціонування громадянського суспільства на місцевому рівні. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська Академія»*. Серія : Політичні науки. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2007. Т. 69. С. 59-64. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/6741?show=full&locale-attribute=en>
7. Лендъел М. Місцевий режим управління та функціональні характеристики місцевої демократії. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія, соціологія, філософія. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. Вип. 2. С. 186–190. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17792/1/%D0%9C%D0%86%D0%A1%D0%A6%D0%95%D0%92%D0%98%D0%99%20%D0%A0%D0%95%D0%96%D0%98%D0%9C%20%D0%A3%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9B%D0%86%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A2%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%20%D0%97%D0%90%D0%9B%D0%A3%D0%A7%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%93%D0%A0%D0%9E%D0%9C%D0%90%D0%94%D0%AF%D0%9D%20%D0%AF%D0%9A%20%D0%86%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A2%D0%A3%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%86%20%D0%A2%D0%90%20%D0%A4%D0%A3%D0%9D%D0%9A%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9D%D0%90>

[D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%86%20%D0%A5%D0%90%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%98%20%D0%9C%D0%86%D0%A1%D0%A6%D0%95%D0%92%D0%9E%D0%87%20%D0%94%D0%95%D0%9C%D0%9E%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%86%D0%87.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2002_1_10.pdf)

8. Литвиненко І. Історичні традиції становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. №1. С. 43-49. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2002_1_10.pdf

9. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: колективна монографія / за заг. ред. Р.М. Плюща. Київ: РІДНА МОВА, 2016. 744 с.

10. Місцеве самоврядування в Україні: євроінтеграційний шлях: колективна монографія / за заг. ред. Р.М. Плюща. Київ: РІДНА МОВА, 2016. 808 с.

11. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] К. : 2017. 110 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/202/%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5-%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85-%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>

12. Місцеве самоврядування : підручник / [О. В. Берданова та ін. ; за ред. В. М. Вакуленка, Ю. Ф. Дехтяренка, В. С. Куйбіди] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2019. 671 с.

13. Муніципальний менеджмент : [підручник] / О. Н. Євтушенко, В. М. Ємельянов, В. І. Андріяш. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. 404 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/213/1/%D0%84%D0%B2%D1%82%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%20%D0%9D.%20%D0%9C%D1%83%D0%BD%D1%96%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf>

14. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування: наукове видання. Львів : Літопис, 2002. 196 с. URL: <https://www.academia.edu/36582692/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D0%BE>

15. Політологія: підручник /За ред. М.М. Вегеша. 3-тє вид., перероб. і

- доп. К.: Знання, 2008. 382 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/33791>
16. Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ, 2018. 216 с. URL: http://bookri.com.ua/wp-content/uploads/2017/12/romanuk_predprosm1.pdf
17. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / Л. Масловська, А.Садовенко, В.
18. Федоренко В.Л., Чернеженко О. М. Місцеве самоврядування в Україні та державах-учасницях ЄС: конституційне регулювання й організаційні моделі : монографія / Нац. Акад внутр. Справ. Київ : Ліра-К, 2018. 379 с.
URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/fedorenko_v.l. chernezhenko_o.m. konstyuciyni_modeli_miscevogo_samovryaduvannya_monografiya_2017.pdf
19. Soós G., Zentai V. Introduction. *Faces of Local Democracy. Comparative Papers from Central and Eastern Europe* / Ed. G. Soós, V. Zentai. Budapest: OSI-LGPSRI, 2005. P. 1-12. URL: http://pdc.ceu.hu/archive/00006925/01/LGI_Faces-of-Local-Democracy_2005.pdf
20. Stoker G. The Comparative Study of Local Governance: The Need to Go Global. URL: http://www.ipeg.org.uk/papers/comp_study_local_gov.pdf

Інформаційні ресурси в мережі Інтернеті:

1. Децентралізація URL: https://decentralization.ua/mainmonitoring#main_info
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80.24>
3. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Закон України про добровільне об'єднання територіальних громад. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 7.08.2022).
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014>
7. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Розпорядження Кабінету Міністрів України URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014>

8. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. URL:
https://regionet.org.ua/files/05.RLD_Resource_Berdanova_Materials_UA.pdf